

Профилактичке мере у раду стурковног козметичара-естетичара

Максимална хигијена у свим активностима неге је први неопходни корак како би се смањило преношење заразних болести. Познавање мера асепсе и антисепсе представља основу знања сваког здравственог радника. Знање које је неопходно за правилну примену профилактичких мера односи се на: познавање метода асепсе и антисепсе, начин њихове примене, као и начин њиховог дозирања. Основни циљ ових метода јесте смањење могућности преношења патогених микрооргнизама који могу довести до појаве инфекције и одређених обољења. Повреде коже и слузокоже омогућавају несметан продор микроорганизама и настанак инфекције. Микроорганизми који најчешће доводе до инфекција јесу бактерије (грам позитивне и грам негативне), гљивице и вируси (ХИВ, хепатитис Б и Ц, хумани папилома вирус).

Антисепса је скуп мера и поступака којима се делимично или у потпуности уништавају проузроковачи инфекција или се њихова вируленција слаби тако да не могу проузроковати инфекцију.

Асепса је профилактички поступак који се спроводи у циљу уништавања свих микроорганизама и њихових спора са предмета, инструмента и материјала.

1 Дезинфекција

Дезинфекција је метода антисепсе која се спроводи с циљем да се делује на микроорганизме који се налазе на предметима, инструмената, површина и ткива. Према месту и времену спровођења дезинфекција може бити: профилактичка, дезинфекција у току рада и завршна дезинфекција. Правилно спровођење дезинфекције подразумева дезинфекцију радног простора, инструмената и прибора који се користи и дезинфекцију руку. У зависности од средстава која се користе она може бити механичка, физичка и хемијска. Међутим, у пракси се најчешће комбинују методе механичке и хемијске дезинфекције.

1) Механичка дезинфекција

Механичком дезинфекцијом се постиже одстрањивање свих нечистоћа са материјала. Ова метода дезинфекцијом се обавља прањем, аспрацијом, проветравањем и филтрацијом. Механичким прањем се одстрањују нечистоће уз помоћ четкице и одређених абразивних средстава или детарџената. Прање представља припремни корак који се ради на самом почетку примене профилактичких мера. Адекватно прање инструмената и прибора веома утиче на успешност стерилизације. Аспрација је ефикасан поступак којим се честице прашине и микроорганизама уклањају са површина усисивачем. Механичко проветравање представља методу којом се смањује број микроорганизама у ваздуху тако да они не могу проузроковати инфекцију. Филтрирање је метода која се најчешће користи у лабораторијској пракси.

2) Хемијска дезинфекција

Хемијска дезинфекција представља примену различитих биолошких и хемијских средстава. Органска и неорганска једињења која се најчешће користе у ове сврхе су: алкохоли, алдехиди и феноли. Од биолошких средстава најчешће се користе антибиотици и антибактеријски лекови. Хемијска средства у зависности од концентрације могу бити бактериостатичка и бактерицидна. Самим тим једно хемијско средство може бити и антисептик и дезинфицијенс у зависности од своје концентрације. Нека од антисептичких средстава су: медицински бензин, етил алкохол, риванол, повидон јод и 3% бензоил пероксид, док су тинктуре јода, 3% борна киселина, асепсол и хлорамин антисептици и дезинфицијенси. Бактериостатици/антисептици заустављају развој микроорганизама и користе се за кожу и слузокожу, док са друге стране бактериоциди/дезинфицијенси уништавају микроорганизме и користе се за предмете, површине и инструменте.

Етил алкохол се користи у концентрацији од 70%. Делује на вегетативне форме бактерија и гљивица, као и на поједине вирусе. Користи се за дезинфекцију коже. Изопропил алкохол (изопропанол) се као антисептик користи у концентрацији од 35%. Водоник пероксид је нестабилан оксидујући агенс који ослобађа насцентни кисеоник одговоран за дејство и користи се разблажен у концентрацији од 3%. Асепсол оштећује мембрану микроорганизама и на тај начин делује на микроорганизме. Користи за дезинфекцију коже, инструмената и радне површине.

Формалин у концентрацији од 2-5% се користи за дезинфекцију радних површина, инструмената и ваздуха у затвореним просторијама. Хлорхексидин се користи као антисептик, али и као дезинфицијенс. Делотворан је против грам-позитивних и грам-негативних бактерија, анаеробних бактерија, гљивица (*Candida albicans*), против болничких супербактерија као што је *Staphylococcus aureus*.

Приликом избора средства за дезинфекцију треба обратити пажњу на одређене карактеристике као што су: спектар деловања микроорганизама, да средства не буду токсична на људски организам, канцерогена, мутагена, да не оштећују материјал, да испољавају дејство у што мањој концентрацији, стабилна на собној температури, приступачне цене и једноставног начина чувања. Свако средство за дезинфекцију треба да садржи упутство за употребу које обухвата: концентрацију средства, начин употребе, начин чувања, намену средства, рок употребе и датум производње, тврдње везане за ефикасност односно спектар микроорганизама на који делује.

Хемијска дезинфекција се може спровести:

- ✚ потапањем- најчешће се користи за прибор који не може бити подвргнут аутоклавској машинској обради
- ✚ брисање
- ✚ утрљавање- метода која се користи за дезинфекцију руку
- ✚ распршивање- ова метода је несигурна у погледу ефикасности због мање могућности контроле дозирања

2 Стерилизација

Стерилизација је метода асепсе, односно поступка потпуног уништавања свих микроорганизама и њихових спора. Састоји се од физичких и хемијских метода. За стерилизацију се могу применити влажна топлота, сува топлота, зрачење и гас.

1) Стерилизација влажном топлотом

Стерилизација кувањем је практична метода која се користи за инструменте, гумени прибор и прибор од стакла. Као стерилизатор се користи метална кутија на чијем се дну налази решетка на коју се постављају предмети који се стерилишу. У стерилизатор се доспе дестилована вода тако да прекрије материјал који се стерилише. Тачка кључања је 100-110°C, а сама стерилизација траје 30 минута и време се рачуна од када вода прокључа.

Стерилизација воденом паром под притиском се изводи у аутоклаву. Користи се за стерилизацију хирушког рубља- компресе, газе, завојни материјал и за инструменте. Претходно припремљен материјал се ређа у аутоклав, а између се постављају тестови за контролу стерилизације. Стерилизација траје 30 минута на температури од 120°C и притиском од 101.3 kPa. Кад притисак падне на нулу онда се одлазе стерилисан материјал.

2) Стерилизација сувом топлотом

Стерилизација сувом топлотом се изводи у сувом стерилизатору. Метода се заснива на деловању врелог ваздуха, температуре 180-200°C. Стерилизација траје сат времена и најчешће се користи за металне, стаклене и порцеланске предмете. Претходно припремљени инструменти се равномерно поређају у металне кутије тако да се недодирују.

3) Стерилизација зрачењем

Стерилизација зрачењем се користи за стерилизацију термолабилних материјала. Користи се стерилизација ултравиолетним зрацима, гама зрацима и јонизирајућим гама зрацима. Ова метода стерилизације се најчешће користи у фармацеутским фабрикама. Стерилизација зрацима се користи и за пластичне шприцеве, игле, сонде.

4) Стерилизација гасом

Стерилизација гасом представља метод хладне стерилизације. Примењује се код осетљивих инструмената и предмета. Најчешће се користе етилен-оксид 10-20% и угљен-диоксид 88-99% у трајању од 3-4 сата.

2.1 Контрола стерилизације

Контрола стерилизације се обавља свакодневно и спроводи се физичким, хемијским и биолошким методама. Физичком методом се контролишу температура, притисак и дужина трајања стерилизације. За хемијску контролу се користе Микулићеве траке којима се контрола стерилизације врши променом боје траке. Биолошка метода контроле је најпоузданија метода која подразумева узимање узорка у стаклене епрувете. Брисеви се могу узимати са стерилног материјала директно или након засејавања на подлози.

3 Профилактичке мере у козметичким салонима

Правилна примена хигијенско-заштитних мера подразумева прање руку пре и после сваке процедуре сапуном и водом, дезинфекција руку, ношење рукавица, као и правилна замена и одлагање истих, ношење маске, редовно проветравање просторија, заштита очију при раду са УВ лампом. Лична заштита обухвата поседовање униформе, заштитне маске и рукавица.

Метод асепсе и антисепсе треба да се спроводе као уводне мере у припреми за рад, током обављања процедуре и по завршетку сваке процедуре. Правилна припрема инструмената и простора подразумева профилактичке мере које се састоје од три кључна механизма:

- чишћење и прање простора, инструмената и прибора за рад
- методе дезинфекције
- методе стерилизације

Чишћење подразумева уклањање свих страних честца са прибора. Чишћење се постиже комбинацијом механичких и хемијским метода где се користи четкица у комбинацији са раствором одговарајућег детерџента. Чишћење на адекватан начин је неопходно јер се на тај начин уклања преко 90% биолошког материјала са прибора, као и органске и неорганске нечистоће.

Уколико се прибор не очисти, даље методе дезинфекције и стерилзације неће бити успешне. Разликују се два основна типа прибора за рад:

- ✚ прибор за виšekратну употребу који је подложен чишћењу, дезинфекцији и стерилизацији. Неки од прибора који се може користити више пута јесу маказе, пинцете, цангле, метални потискивачи итд.
- ✚ прибор за једнократну употребу подразумева прибор који се користи само на једном клијенту. Овој групи прибора припадају турпије, сунђери за чишћење лица, кетрици за дермапен итд.

Поступак профилактичких мера обухвата одређене кораке који се спороводе јасним редом. Ефикасност примењених профилактичких мера зависи од сваког корака појединачно јер пропуштање или неправилна примена претходног корака утиче на сваки следећи. С тим у вези јако је важно обухватити цео поступак. Правилан поступак примене профилактичких мера обухвата:

- 1) чишћење уз употребу средства за прање
- 2) потпуно испирање и сушење материјала
- 3) урањање у раствор за дезинфекцију
- 4) вађење прибора уз примену рукавица и чистих кљешта
- 5) испирање и сушење на целулозној подлози (убрус)
- 6) одабрана метода стерилизације
- 7) адекватан начин чувања материјала

Раствор средства за дезинфекцију се мора правити према упутству произвођача јер уколико активне супстанце нема довољно неће се постићи ефекат дезинфекције, а са друге стране уколико је има у прекомерној количини могу се јавити оштећења прибора и радних површина, као и оштећење површинског слоја коже у виду иритација.

Примена хигијенских мера у раду струковног козметичара-естетичара обухвата следеће кораке:

- ✚ пре сваке процедуре козметичар чисти руке сапуном и водом, а потом и антисептиком
- ✚ сваки предмет који долази у контакт са кожом клијента мора бити очишћен дезинфикован и стерилисан
- ✚ све радне површине и простор морају бити очишћени и дезинфиковани
- ✚ простор треба редовно да се проветрава
- ✚ уколико метални прибор дође у контакт са крвљу и телесним течностима мора одмах бити очишћен и стерилисан
- ✚ дезинфикован и стерилисан прибор треба чувати у посебним, обележеним посудама или у УВ стерилизатору
- ✚ потрошни материјал се одлазе у металну канту са поклопцем
- ✚ препарате треба користити на начин који спречава контаминацију, водити их дезинфикованом шпатулом које не додирује кожу
- ✚ за све производе треба прочитати састав, упутство произвођача, рок употребе, водити рачуна о начину примене и чувања
- ✚ приликом извођења процедура козметичар носи униформу, маску и рукавице (нове рукавице за сваког клијента)